

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
Београд, 8.12.2022. године

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Београду донетој на седници која је одржана 31. октобра 2022. године одређени смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидаткиње **Иве С. Тошић**, под насловом **„Усклађеност и контрола усклађености пословања у акционарским друштвима за осигурање у српском праву и по концепту Солвентност II”**. Након увида у дотичну докторску расправу, слободни смо да поднесемо Наставно-научном већу следећи

РЕФЕРАТ

О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидаткињи и дисертацији

а) Основни подаци о кандидаткињи

Ива С. Тошић је рођена 15. децембра 1991. године у Београду, где је 2010. године матурирала у V београдској гимназији. Правни факултет Универзитета у Београду уписала је 2010/2011 године и завршила га јуна 2015. године са просеком 8,67. Током студија била је стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја, као и Правног факултета Универзитета у Београду.

У школској 2015/2016 кандидаткиња са просечном оценом (9,50) завршила је мастер студије Пословно правни модул- права привредних друштава на Правном факултету Универзитета у Београду, са мастер радом „Директива Солвентност II“ (ментор проф. др Наташа Петровић Томић).

Након завршених мастер студија, у фебруару 2017. године, засновала је радни однос у Институту за упоредно право у Београду и добила звање истраживача

приправника. Одлуком Научног већа Института за упоредно право у новембру 2019. године, изабрана је у звање истраживач сарадник.

Докторске студије на Правном Факултету Универзитета у Београду – Пословно правна ужа научна област уписује 2016. године. На првој години докторских студија полаже следеће испите:

1. Методи научноистраживачког рада и вештине, са оценом 10 пред комисијом у саставу проф. др Наташа Петровић Томић и проф. др Саша Бован.
2. Први усмени докторски испит пред комисијом проф. др Мирко Васиљевић, проф. др Душан Поповић и проф. др Мирјана Радовић из предмета: Компанијско право (оцена 9), Право интелектуалне својине (оцена 8), Трговинско право (оцена 9).

На другој години докторских студија у мају 2019. године полаже други усмени докторски испит пред комисијом проф. др Вук Радовић и проф. др Наташа Петровић Томић из предмета: Стечајно право (оцена 9) и Право осигурања (оцена 10).

У јуну 2019. године успешно брани семинарски рад под називом „Осигурање депозита - разлози увођења, морални hazard и развој у ЕУ и Србији“.

У новембру 2020. године брани пројекат докторске дисертације пред трочланом комисијом проф. др Мирко Васиљевић, проф. др Владимир Чоловић, проф. др Наташа Петровић Томић.

За потребе израде докторске дисертације, спровела је научно-истраживачки боравак на Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht у Хамбургу први пут у марту 2020. године, а други пут у марту 2022. године.

Говори енглески језик („Preliminary English Test“, Cambridge ESOL exams-2005; школа језика на Малти „Sprachcaffe“- 2011) и шпански језик (школа језика „Instituto Cervantes“- 2 године; школа језика у Валенсији „Enforex“-2012), а служи се француским и немачким језиком. Кандидаткиња уређује сајт Института за упоредно право, секретар је часописа „Страни правни живот“ који издаје Институт за упоредно право и била је технички уредник неколико зборника. Ауторка је или коауторка преко двадесет радова из области права осигурања и права Европске уније. Учествовала је на бројним домаћим и међународним конференцијама на којима је представљала своје реферате. Током студија била је члан Студентског удружења за упоредно право.

б) Списак радова

Кандидаткиња је досад објавила следеће радове:

1. Јелена Теранић Перишић, Ива Тошић, „Развој заштите људских права у правном поретку Европске уније“, Међународна научна конференција *Заштита људских права и слобода у светлу међународних и националних стандарда*, Правни факултет Универзитета, Косовска Митровица, 2022, стр. 493-510.

2. Ива Тошић, Оливера Новаковић, „Заштита потрошча услуга осигурања- анализа законодавног оквира Републике Србије“, Зборник радова са XXV међународног научног скупа, *Проузроковање штете, накнада штете и осигурање*, Институт за упоредно право, Удружење за одштетно право, Правосудна академија, Београд- Ваљево, 2022, стр. 509-520.
3. Ива Тошић, Јована Мисаиловић, „Права из социјалног осигурања свештених и верских лица у Републици Србији“, *Државно-црквено право кроз векове*, Институт за упоредно право, Православна Митрополија Црногорско- приморска, Београд, 2022, стр.173-182
4. Ива Тошић, Оливера Новаковић, „Осигурање од интернет ризика и нова регулатива у области заштите података о личности“, Зборник радова са XXIV међународног научног скупа *Проузроковање штете, накнада штете и осигурање*, Београд- Мионица 2021, стр. 467-476.
5. Ива Тошић, „Растући значај система осигурања депозита и његов развој у Републици Србији“, *Зборник радова са онлајн конференције Удружења правника у привреди и часописа „Право и привреда“* (21. децембар 2021. године), Удружење правника у привреди Србије, Београд, стр. 91-107.
6. Ива Тошић, Оливера Новаковић, „Осигурање од отказивања фудбалских догађаја“, *Српски фудбал- упоредноправни изазови и перспективе*, Београд 2021, стр. 73-83.
7. Ива Тошић, „Утицај пандемије вируса КОВИД 19 на осигурање од интернет ризика“, *Пандемија Ковида 19: Правни изазови и одговори*, Институт за упоредно право, Београд 2021, стр. 155-163.
8. Ива Тошић, „Осигурање од интернет ризика“, Зборник радова са XXIII међународног научног скупа, *Проузроковање штете, накнада штете и осигурање*, Удружење за одштетно право, Институт за упоредно право и Правосудна академија, Београд 2020, стр. 437-451.
9. Ива Тошић, Оливера Новаковић, „Утицај нове регулације у области заштите података о личности на рад осигуравајућих друштава“, *Заштита података о личности у Србији*, Институт за упоредно право, 2020, стр. 93-105.
10. Ива Тошић, „Однос државе и цркве у погледу пензијског, инвалидског и здравственог осигурања свештеника и верских лица“, *Државно црквено право кроз векове*, Институт за упоредно право, Митрополија црногорско приморска, Београд-Будва 2019, стр. 753-766.
11. Ива Тошић, Оливера Новаковић, „Одговорност и осигурање од одговорности организатора спортске приредбе“, Зборник радова са XXII међународног научног скупа *Проузроковање штете, накнада штете и осигурање*, Удружење за одштетно право, Институт за упоредно право и Правосудна академија, Београд-Ваљево 2019, стр. 471-481.

12. Ива Тошић, Богдана Стјепановић, „Развој стечајног права Србије у периоду од 1945-1989. године“, *Век и по регулисања стечаја у Србији*, Институт за упоредно право, Београд 2019, стр. 49-62.
13. Ива Тошић, „Развој система осигурања депозита на нивоу Европске уније – изазови и препоруке за унапређење система“, *Страни правни живот*, бр. 2/2019, Институт за упоредно право-Београд, стр. 57-69.
14. Ива Тошић, „Одређени аспекти корпоративног управљања у осигуравајућим друштвима“, *Право и привреда*, бр. 7-9/2019, Удружење правника у привреди Србије, стр. 586-601.
15. Ива Тошић, „Правне последице неплаћања премије осигурања- Закон о облигационим односима и Преднацрт Грађанског законика“, *Актуелна питања савременог законодавства*, Савез удружења правника Србије и Републике Српске, Будва 2019, стр. 263-276.
16. Ива Тошић, Оливера Новаковић, „Врсте осигурања у спорту (регулатива у домаћем и упоредном праву)“, Зборник радова са XXI међународног научног скупа *Одговорност за штету, накнада штете и осигурање*, Удружење за одштетно право, Институт за упоредно право и Правосудна академија, Београд-Ваљево 2018, стр. 517-528.
17. Ива Тошић, „Превара у осигурању моторних возила“, *Финансијски криминалитет*, Институт за упоредно право, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд 2018, стр. 277-288.
18. Ива Тошић, „Осигурање од лекарске одговорности“, Зборник радова са XXI међународног научног скупа, *Одговорност за штету, накнада штете и осигурање: тематски зборник радова међународног значаја*, Удружење за одштетно право, Институт за упоредно право и Правосудна академија, Зрењанин 2017, стр. 501-514.
19. Ива Тошић, „Превара у осигурању и њене врсте“, *Привредна кривична дела*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Институт за упоредно право, Вршац 2017, стр. 269-282.
20. Ива Тошић, „Утицај Директиве Солвентност II на сектор осигурања у Европи“, *Годишњак факултета правних наука- АПЕИРОН*, бр. 7/2017, Паневропски универзитет Апеирон-Бања Лука, стр. 301-313.
21. Ива Тошић, „Изазови у имплементацији Директиве Солвентност II у Србији“, *Право и привреда*, бр. 7-9/2017, Удружење правника у привреди Србије, стр. 526-541.
22. Ива Тошић, „Надзор осигурања- Директива солвентност III“, *Страни правни живот*, бр. 2/2017, Институт за упоредно право-Београд, стр. 147-162.

23. Ива Тошић, „Развој концепта аутоодговорности у праву Европске уније“, *Правни живот*, бр. 12/2017, Удружење правника Србије- Београд, стр. 467-480.
24. Ива Тошић, „Основне карактеристике *СМР* конвенције“, *Страни правни живот*, бр. 2/2016, стр. 261-275.
25. Ива Тошић, „Примена правила о саобраћају на младе возаче у САД, земљама региона и Србији“, *Страни правни живот*, бр. 2/2015, стр. 313-327.
26. Ива Тошић, Кристина Томић „Права странаца на заснивање радног односа у Уједињеним Арапским Емиратима“, *Страни правни живот*, бр. 1/2013, стр. 333-352.

в) Основни подаци о дисертацији

Наставно-научно веће Правног факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 23. децембра 2019. године одобрило је кандидаткињи израду докторске дисертације под насловом „**Усклађеност и контрола усклађености пословања у акционарским друштвима за осигурање у српском праву и по концепту Солвентност II**” и за менторку је одређена проф. др Наташа Петровић Томић, редовна професорка Правног факултета Универзитета у Београду. Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду, на седници од 11. фебруара 2020. године дало је сагласност на одлуку Наставно-научног већа Правног факултета.

Докторска дисертација Иве С. Тошић, под насловом „**Усклађеност и контрола усклађености пословања у акционарским друштвима за осигурање у српском праву и по концепту Солвентност II**” написана је на око 180 страница компјутерски обрађеног текста А4 формата (проред 1, ћирилично писмо, фонт *Times New Roman*, величина фонта 12), са 887 фуснота, уз 28 странице библиографије, у којој је наведено 309 домаћих и страних књига, чланака и поглавља у монографијама и зборницима и 7 страница садржаја.

Докторска дисертација садржи увод, општи и посебни део, закључна разматрања у којој је представљена оцена постојеће регулативе и предлози *de lege ferenda*. Општи део је подељен на 4 главе (Нови режим корпоративног управљања у привредним друштвима, Заокрет у корпоративном управљању у финансијском сектору и фактори који су изазвали те промене, Солвентност II, Корпоративно управљање у осигуравајућим друштвима у Србији). Посебни део докторске дисертације се састоји од 9 глава (Функција праћења усклађености у традиционалном значењу- начело законитости пословања, Функција праћења усклађености уређена директивом Солвентност II, Правна природа и значај функције праћења усклађености (*compliance*), Одговорност у случају неспровођења усклађености пословања и осигурање од одговорности, Функција праћења усклађености у српском праву осигурања, Надзор као елемент корпоративног управљања у привредним друштвима, Надзор над осигуравајућим друштвима, Надзор над осигуравајућим друштвима у Републици Србији, Значај надзора за заштиту корисника услуга осигурања (потрошача)).

У складу са Правилником о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ проверила је оригиналност докторске дисертације коришћењем софтвера *iThenticate*. Индекс сличности износи 28%, а све утврђене појединачне сличности с другим објављеним текстовима износе мање од 1%, пет пута 1%, у једном случају 2%, у једном случају 3% и у једном случају 7%. Приликом провере су искључена поклапања делова текста са текстовима који се могу пронаћи на интернет страницама Универзитета у Београду или у дигиталним репозиторијумима докторских дисертација, а односе се на разне обрасце, списак литературе или прописану документацију која се доставља Универзитету у Београду за сваког кандидата, а ради одобрења теме докторске дисертације.

Менторка проф. др Наташа Петровић Томић је, на основу увида у извештај, дала позитивну оцену докторске дисертације, утврдивши да је наведени индекс сличности последица цитирања, упућивања на правне прописе, коришћења општих места и података и библиографских података о коришћеној литератури.

2) Оцена најзначајнијих објављених радова

1. Ива Тошић, „Однос државе и цркве у погледу пензијског, инвалидског и здравственог осигурања свештеника и верских лица“, (*Државно црквено право кроз векове* стр. 753-766)-

У свету не постоје једнообразни модели односа између државе и цркве. Ти односи могу бити засновани на моделу одвојености цркве и државе или моделу државних цркава и доминантних религија, а у оквиру ових јављају се различити системи који варирају од умерених ка екстремним. Ипак, може се рећи да су доминантна три модела ових односа, модел строгог раздвајања, модел државне цркве и плуралистички модел. Ови односи су од изузетног значаја када је у питању здравствено, пензионо и инвалидско осигурање свештеника и верских лица, поготово у земљи као што је Република Србија где је опредељење за световну државу подигнуто на ранг уставног начела. У првом делу овог рада кандидаткиња се бави односом који постоји између државе и цркве и моделима тих односа који постоје у свету, као и осигурањем свештеника и верских лица у појединим земљама Европе, док у другом делу обрађује регулисање овог осигурања у Републици Србији, као и полемику да ли финансирање тог осигурања из државног буџета повређује одредбе прописане Уставом.

2. Ива Тошић, Богдана Стјепановић, „Развој стечајног права Србије у периоду од 1945-1989. године“ (*Век и по регулисања стечаја у Србији*, 2019, стр. 49-62)

Установљавање административног система управљања у послератном периоду, који су привредни субјекти били у обавези да извршавају резултатом је неприменом стечајних прописа. Уколико је привредни субјекат пословао нерентабилно, није сносио никакве штетне последице обзиром да је његово пословање било утврђено државним планом на који ни на који начин није утицао. У том периоду одлуку о престанку

привредних субјеката су доносили надлежни државни органи на основу дискреционе оцене. У овом раду анализирају се најважније одредбе свих прописа домаћег стечајног права у периоду од 1945-1989. године, са освртом на доприносе наведених прописа на развој домаћег стечајног права, као и њихове мањкавости.

3. Ива Тошић, „Развој система осигурања депозита на нивоу Европске уније – изазови и препоруке за унапређење система“, (*Страни правни живот*, бр. 2/2019, стр. 57-69)

Финансијска криза која је потресла цео свет огроман утицај имала је и на банкарски сектор. Због пропасти великог броја банака у потпуности је нарушено поверење депонената у функционисање система који би насупрот требао да им пружа сигурност. Из тих разлога Европска Комисија је извршила детаљне измене овог система, доношењем нове Директиве о системима осигурања депозита, чији је циљ пре свега да поврати изгубљено поверење уз успостављање адекватне информисаности депонената, скраћивање времена потребног за исплату депозита, увођење обавезе *ex ante* и *ex post* финансирања, и одређивање ризика као једног од главних фактора приликом утврђивања износа доприноса. У првом делу рада аутор се бави разлозима за успостављање система за осигурање депозита, али и негативним последицама које један такав систем може да изазове, пре свега проблем моралног хазарда, док ће у другом делу фокус бити на развоју тог система у ЕУ, уз навођење свих недостатака претходних Директива, и изменама које је постојећи систем донео са собом.

4. Ива Тошић, “Одређени аспекти корпоративног управљања у осигуравајућим друштвима” (*Право и привреда*, бр. 7-9/2019, стр. 586-601)

Финансијска криза и велики корпоративни скандали отворили су питање значаја корпоративног управљања за добро функционисање компаније, па самим тим и осигуравајућих друштава као и финансијског сектора у целини. Такође, било је потребно утврдити који су механизми управљања друштвом тј. управљања ризиком које треба применити, које су кључне функције, да ли применити једнодомни или дводомни систем управљања. На нивоу Европске Уније, одговори на многа од ових питања дати су у оквиру Директиве Солвентност II чији је основни циљ адекватно управљање ризиком, и спровођење како интерног, тако и екстерног надзора над радом осигуравајућих друштава ради спречавања њихове потенцијалне инсолвентности, а све пре свега у циљу заштите корисника осигурања. У овом раду аутор се бави појмом и значајем корпоративног управљања уопште, највећем корпоративном скандалу који је потресао сектор осигурања, значају корпоративног управљања за пословање осигуравајућих друштава, али и регулисањем корпоративног управљања у Републици Србији.

5. Ива Тошић, “Правне последице неплаћања премије осигурања- Закон о облигационим односима и Преднацрт Грађанског законика”, (*Актуелна питања савременог законодавства*, 2019, стр.263-276)

Обавеза плаћања премије представља основну обавезу уговарача осигурања којој одговара основна обавеза осигураваача да преузме ризик обухваћен осигурањем из чега произилази његова обавеза на одређене новчане исплате уколико дође до остварења осигураног ризика. Поштовање законом прописане уговорне дисциплине у погледу плаћања премије осигурања је првенствено у интересу осигураника односно уговарача осигурања, јер је такво његово понашање као уговорне стране у уговору о осигурању услов за остварење његових права из грађанско-правног односа осигурања. Међутим, честе су ситуације да они не врше своју главну обавезу из ког разлога ће редовно наступити одређене грађанскоправне последице. Анализа одредби нашег законодавства, пре свега Закона о облигационим односима указује да велики број питања није решен на адекватан начин. На првом месту, није адекватно регулисано питање доспелости премије, са друге стране одредбе које регулишу правне последице њеног неплаћања не воде у довољној мери рачуна о интересима уговарача осигурања, као слабије уговорне страни овог уговора. Правила која су предвиђена Преднацртом Грађанског законика Србије у одређеној мери унапређују регулисање овог питања у домаћем законодавству, али не може се још увек рећи да су ова правила на задовољавајућем нивоу.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације представља истраживање функције праћења усклађености, као и надзора над радом осигуравајућих друштава. Детаљно се испитују специфичности теоријског одређења ове функције, с посебним акцентом на њену правну природу, обавезе и одговорност лица које је спроводи, као и надзор предвиђен Директивом Солвентност II и српским Законом о осигурању, уз анализу утицаја надзора на заштиту потрошача услуга осигурања. То значи да ће докторска дисертација имати теоријскоправну и нормативну димензију.

Недавни талас корпоративних скандала у Сједињеним Америчким Државама (Enron, Worldcom итд.) и Европи (Parmalat, Ahold итд.) довео је до тога да се много пажње посвети питању корпоративног управљања компанијом. Корпоративно управљање представља скуп механизма који се успостављају ради надгледања начина на који се управља компанијом и који омогућују адекватну заштиту интереса акционара, али и осталих интереса. Финансијска криза отворила је питање значаја управљања за добро функционисање компаније, па самим тим и осигуравајућих друштава, као и финансијског сектора у целини. Узимајући у обзир последице које на финансијски сектор може имати пропаст једног осигуравајућег друштва, постаје јасно колики је значај адекватног корпоративног управљања друштвом.

У сфери осигурања, највећи корпоративни скандал био је повезан са компанијом AIG (American International Group). Иако је финансијска криза у мањој мери погодила сектор осигурања од банкарског ипак је значајно допринела откривању простора за побољшање у управљању ризицима и надзору у осигуравајућим компанијама. Из тих разлога је потребно механизме корпоративног управљања пажљиво размотрити и узети у обзир приликом дизајнирања прописа о

осигурању с обзиром на то да у великој мери могу утицати на пословање осигуравајућих друштва. У осигуравајућим друштвима, поред интереса акционара и других интереса који се унутар компаније преплићу (интерес запослених, поверилаца, управе, самог друштва итд.), мора се водити рачуна и о интересима корисника услуга, који представљају посебну групу стејкхолдера у осигурању.

На нивоу Европске уније, препознат је овај проблем услед ког је донета Директива Солвентност II, управо са циљем да се адекватним управљањем и надзором над радом осигуравајућих друштава спрече изазови и проблеми са којима се она могу сусрести. Наиме, како је први режим солвентности постављен још 1970-их година и од тада се није фундаментално мењао, постала је неопходна шира реформа. У циљу побољшања квалитета заштите осигураника одредбе првих директива су биле предмет бројних анализа, што је резултирао њиховим изменама и допунама и 2002. године усвајањем Директива у оквиру пројекта Солвентност I који је ступио на снагу 2004. године. Овај режим је увео ограничене реформе, задржавајући одређене слабости претходног режима (недовољна осетљивост на ризике, рестрикције на правилно функционисање јединственог тржишта, недостатак интернационалних и међусекторских конвергенција итд.). Имајући у виду да питање солвентности осигуравајућих компанија у ЕУ прати стална хармонизација и усклађивање прописа, ради стварања законског окружења које ће бити погодније за целокупно тржиште осигурања, а Солвентност I је показала велике недостатке, приступило се дефинисању одредби пројекта Солвентност II. Директива Солвентност II за основни циљ има адекватно управљање ризиком, и спровођење како интерног, тако и екстерног надзора над радом осигуравајућих друштава ради спречавања њихове потенцијалне инсолвентности, а све пре свега у циљу заштите корисника услуга осигурања. Солвентност II предвиђа обавезу успостављања кључних функција у друштву које обухватају управљање ризицима, систем интерних контрола, усклађеност пословања, интерну ревизију и актуарску функцију.

Посебан фокус дисертације је на функцији праћења усклађености или како је то уобичајен назив у правној литератури *compliance* функцији која је одредбама Директиве првобитно одређена као интегрални део система интерне контроле, док је Делегираном Уредбом Европске Комисије 2015/35 о допуни Директиве Солвентност II одређена као самостална функција. Такође, пажња је посвећена и надзору над спровођењем ове функције и уопште радом осигуравајућих друштава који предвиђа нова Директива Европске уније, а све то примарно у циљу заштите корисника услуга осигурања.

Као што је поменуто, Директива Солвентност II захтева од друштава за осигурање успостављање функције управљања ризиком и успостављање система интерних контрола, из које се као посебна функција издвојила функција праћења усклађености. Улога надзорног органа је да омогући адекватан приступ корпоративном управљању и управљању ризицима у друштвима за осигурање.

Као опште правило, функција праћења усклађености треба да успостави интерне политике које ће обезбедити поштовање закона и прописа, задржавајући одређени фокус на транспарентности и коректности понашања према корисницима

услуга осигурања (узимајући у обзир величину и особине компаније). Последњих година улога функције праћења усклађености у осигуравајућим друштвима се убрзано преобликовала, без обзира на чињеницу да се она тек од скоро примењује у индустрији осигурања. Усклађеност пословања добија улогу проактивног средства надзора чији је циљ да спречи, локализује и минимализује деловање супротно правним нормама и спречи ризик од губитка репутације. Из тих разлога је неопходно да се континуирано прати низ закона, прописа, регулаторних захтева и унутрашњих политика.

Будући да усклађеност пословања циља на пословање у складу са законом, то доприноси пословном менаџменту који је вредносно оријентисан. Поступање у складу са законом не штити само запослене, такво деловање штити и чува углед привредног друштва на тржишту. Ворен Бафет (*Warren Buffet*) у једној изјави каже: „Потребно је више од 20 година да стекнете углед, али само 5 минута да бисте га упропастили.“ Из тих разлога циљ је успостављање културе усклађености пословања која је сједињена са могућностима и резултатима осигуравајућег друштва и која ће омогућити очување стеченог угледа.

Функција праћења усклађености се до сада углавном везивала за банкарски сектор и из тих разлога њено регулисање управо у овом сектору треба да буде полазна основа која ће се уз адекватно усклађивање неопходно због природе осигуравајућих друштава пренети на раван осигуравајућих друштава. У домаћем праву постоји велики број радова који се бави овом функцијом у банкарском сектору, али мали број оних који се њом баве у осигуравајућим друштвима. Такође, узимајући у обзир да се усклађивање са Директивом Солвентност II у нашем праву тек планира кроз фазну имплементацију њених одредаба коју предвиђа Народна банка Србије, то детаљну обраду овог питања чини изузетно значајном. За разлику од домаћег права, у иностраној литератури ова тема је препозната као изузетно значајна, што се огледа и у великом броју монографских радова и зборника који су били од великог значаја за израду дисертације и представљају добру полазну основу за сагледавање проблема у овој области.

Предмет дисертације је анализа ове функције како у режиму који успоставља Директива, тако и у српском законодавству. Највећи фокус је на одређењу правне природе ове функције, као и обавезама и одговорности лица задуженог за усклађеност пословања. Посебан део дисертације анализира однос овог лица са управом друштва и питање евентуалног осигурања од одговорности.

Директива Солвентност II полази од такозване структуре „три стуба“. Први стуб се заснива на квантитативним захтевима, други на квалитативним захтевима, а трећи на обелодањивању информација (извештавању). Главни фокус дисертације је на другом стубу Директиве који прописује приступ надзора заснован на ризику. Чланови 27–39 одређују општа начела и главна правила новог режима надзора. Они идентификују заштиту осигураника и корисника као примарни циљ надзора, истовремено наглашавајући важност подстицања финансијске стабилности као секундарног циља. Да не би превише оптеретила мала и средња предузећа за осигурање и реосигурање, Солвентност II уводи перспективни и на ризику засновани

систем надзора и принцип пропорционалности за разлику од дотадашњег приступа „једне величине која одговара свима“ (*one size fits all*).

Надзор обухвата континуирану проверу правилног обављања послова и усклађеност друштава за осигурање и реосигурање са надзорним одредбама. Надзор у осигурању обављају надзорна тела у циљу контроле пословања осигуравајућих друштава, ради заштите уговарача и корисника осигурања. Неспорно је да ће корисници услуга имати више поверења у осигуравајућа друштва у којима постоји адекватан систем надзора и контроле солвентности и рада. Из тих разлога државе чланице треба да омогуће да надзорна тела имају одговарајућу стручност, способност и овлашћења да тај циљ остваре. Да би се осигурала делотворност надзора, активности надзорних тела морају бити сразмерне природи, опсегу и сложености ризика присутних у пословању друштва за осигурање тј. реосигурање. Најважнија процедура предвиђена Директивом је „Поступак надзорног прегледа“ (*supervisory review process*) дефинисан чланом 36 Директиве, којем је посвећена посебна пажња у оквиру дисертације. То је укупни преглед који спроводи надзорни орган да би утврдио усклађеност пословања друштва са законима, прописима и административним одредбама. У погледу регулисања овог питања донете су и Смернице од стране Европске организације за осигурање и пензије (ЕИОРА).

У Србији постоји специфична ситуација, јер није уобичајено да надзор осигурања у једној земљи врши централна банка. С обзиром на значај који надзор има, а и имајући у виду да се од надзорног органа очекује стручност, компетентност и способност да оствари циљеве директиве, у дисертацији се као најадекватније решење наводи формирање посебног тела који ће вршити надзор над радом осигуравајућих друштава, давати и одузимати дозволе за рад, а самим тим спроводити и заштиту корисника осигурања, али и осигуравача, тј. једном речју проверавати усклађеност рада осигуравајућих и реосигуравајућих друштава са правилима Директиве. Из наведених разлога, предмет докторске дисертације је и анализа упоредноправних решења у погледу регулисања овог питања, јер би и у Србији најприкладније било да се надзор изузме из овлашћења Народне банке, преузме „тренд“ великог броја земаља у Европи и формира посебно тело чија ће искључива надлежност бити контрола тржишта осигурања и рада осигуравајућих друштава. Ово ће поготово бити значајно у процесу приступања Србије ЕУ, када ће морати да изврши у потпуности имплементацију правила Директиве.

Као што се из свега наведеног види предмет дисертације је детаљна обрада функције праћења усклађености у осигуравајућим друштвима и надзора над адекватним спровођењем ове функције, узимајући у обзир специфичну природу ових друштава и чињеницу да као део финансијског сектора једне земље имају значај за његово успешно функционисање, а самим тим и функционисање економије једне земље у целини. Имајући у виду да се у Србији планира фазна имплементација Директиве, посебна пажња је посвећена анализи домаћег законодавства како би се пронашли начини за што потпунију и адекватнију имплементацију наведених правила Директиве, а са освртом на упоредноправна решења, која могу послужити као узор приликом регулисања ових питања у домаћем законодавству.

Циљ докторске дисертације је да се изврши свеобухватна и детаљна анализа с обзиром на то да у домаћој правној теорији не постоји ниједно дело монографског карактера наведене садржине које је на детаљан и свеобухватан начин анализирано ова питања који су од изузетног значаја за враћање пољуљаног поверења у осигуравајућа друштва, а самим тим и за адекватну заштиту корисника услуга осигурања (потрошача). Затим, извршена је критичка анализа домаћег законодавства, уз одређене предлоге за унапређење регулација ових питања и лакшу имплементацију правила Директиве Солвентност II.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Дисертација се базира на неколико хипотеза које су међусобно повезане и чине једну целину.

Прва хипотеза: Начело законитости пословања је режим који је одавно познат у правној пракси, а Директивом Солвентност II је само конкретизован и посебно усмерен на осигуравајућа друштва због њиховог значаја у финансијском сектору.

Велики број корпоративних скандала и велика економска криза указали су на значај адекватно постављеног система корпоративног управљања компанијом. Као једна од функција за остварење тог циља јавља се функција праћења усклађености. Наиме, јасно је да се овде не ради о некој новој функцији с обзиром на то да је одавно позната обавеза пословања привредног друштва у складу са законом (начело законитости пословања). Ова начело било је предвиђено и одредбама претходног Закона о осигурању Републике Србије, значи и пре имплементације Директиве Солвентност II. Одредбама Директиве Солвентност II ова функција је само посебно наглашена како би се указало на њен изузетан значај поготово у осигуравајућим друштвима, која представљају посебно значајан део финансијског сектора и где би у случају неадекватног корпоративног управљања могло доћи до колапса целог финансијског сектора, а самим тим и урушавања економије једне земље у целини.

Друга хипотеза: Издвајање функције праћења усклађености, извршено последњим изменама Директиве Солвентност II, из функције унутрашње контроле у посебну функцију указује на повећан значај који се даје овој функцији.

У ранијој верзији Директиве Солвентност II функција праћења усклађености је била предвиђена као интегрални део система унутрашње контроле. Међутим, Делегираном уредбом комисије (ЕУ) 2015/35 су извршене одређене модификације у садржини Директиве, те је функција праћења усклађености регулисана посебним чланом ове Уредбе и у потпуности издвојена из унутрашње контроле. Оваква регулаторна интервенција несумњиво указује на значај који се у законодавству ЕУ придаје овој функцији и чиме се прави јасно разликовање између унутрашње контроле са једне стране и функција праћења усклађености у смислу обезбеђивања да пословање осигуравајућег друштва буде у складу са општим регулаторним оквиром и интерним актима са друге стране.

Трећа хипотеза: У складу са концептом Солвентност II, потребно је да у сваком осигуравајућем друштву постоји лице задужено за усклађеност пословања са законом (*compliance officer*), чиме та функција стиче формалан статус унутар организације.

У контексту значаја функције праћења усклађености, унутар осигуравајућег друштва потребно је размотрити могућност именовања одговорне особе која ће бити носилац функције праћења усклађености (*compliance officer*). Он би требало да обавештава управу друштва о променама у правном окружењу и потенцијалним претњама или мањкавостима у систему праћења усклађености које би се могле негативно одразити на пословање друштва. Након именовања неопходно је да предложи мере како би се на најефикаснији начин (из)вршила функција усклађености пословања. Приликом уређења његове надлежности и критеријума за његов одабир, потребно је бити посебно пажљив и учити на претходним искуствима и грешкама које су довеле до великих корпоративних скандала, те их поставити тако да обезбеђују његову независност (концепт *fit and proper*). Лице задужено за усклађеност пословања не би смело бити лице које може доћи у сукоб интереса између своје дужности која се односи на усклађеност у односу на све своје друге дужности.

Четврта хипотеза: За успешно остваривање функције праћења усклађености, неопходна је сарадња лица одговорног за њено спровођење и правног одељења осигуравајућег друштва.

Иако је Директива Солвентност II у потпуности занемарила правно одељење осигуравајућег друштва, и поред разлика које постоје између функције праћења усклађености и обавеза правног одељења у осигуравајућем друштву, потребна је њихова сарадња будући да су обе задужене за поштовање принципа законитости и усклађивање са правним захтевима који се постављају пред осигуравајућа друштва. Наиме, неспорно је да су обавезе правног одељења осигуравајућег друштва знатно шире (састављање уговора, заступање, кадровски послови итд.). Међутим, успешност пословања друштва у складу са принципом законитости пословања у великој мери ће зависити од међусобне сарадње правног одељења и лица задуженог за усклађеност пословања, као и спремности да једни друге упозоравају на пропусте и недостатке и на тај начин омогуће што боље остваривање ове функције.

Пета хипотеза: Надзор над радом друштава за осигурање усмерен је примарно на заштиту корисника услуга осигурања, и од кључног је значаја за успостављање адекватног система корпоративног управљања у осигуравајућим друштвима.

Надзор обухвата континуирану проверу правилног обављања послова и усклађеност пословања друштава за осигурање и реосигурање са релевантним регулаторним оквиром. Услед великих корпоративних скандала у финансијском сектору, као и економске кризе која је након тога уследила, поверење корисника у рад осигуравајућих друштава је било нарушено. Искуство је показало да су до тада успостављени системи корпоративног управљања заказали. Имајући то у виду, данас лоше корпоративно управљање надзорни органи виде као главни знак могуће пропасти осигуравајућег друштва. Из тих разлога, ефикасно корпоративно управљање код надзорног органа ствара веће поверење у рад и процену управе осигуравача, његовог менаџмента и носилаца контролних функција. Као крајњи резултат побољшава се способност надзорног органа да ефикасно надгледа осигуравача и штити интересе

осигураника. Да би се постигло повећање ефикасности и адекватна процена корпоративног управљања надзорни орган мора имати увид у пословање осигуравајућег друштва.

Шеста хипотеза: Имајући у виду значај надзора над радом осигуравајућих друштава за његово адекватно пословање, предлаже се формирање посебног тела за надзор осигурања уместо досадашњег режима у којем је ту функцију вршила Народна банка Србије, као и евентуално доношење посебног закона који би регулисао надзор осигурања у осигуравајућим друштвима.

Проучавајући упоредноправна искуства, можемо приметити да је у сфери надзора над радом осигуравајућих друштава у Србији специфична ситуација, јер није уобичајено да надзор осигурања у једној земљи врши централна банка. Узимајући у обзир значај који надзор има, а и имајући у виду да се од надзорног органа очекује стручност, компетентност и способност да оствари циљеве Директиве, као и да је потребно да надзорни орган своје знање из познавања прописа допуни практичним познавањем деловања финансијског тржишта и тржишта осигурања, најадекватније је формирање посебног органа који ће вршити надзор над радом осигуравајућих друштава, давати и одузимати дозволе за рад, а самим тим вршити и заштиту корисника осигурања, али и осигуравача, тј. једном речју проверавати усклађеност рада осигуравајућих и реосигуравајућих друштава са правилима Директиве. У Србији би најприкладније било да се надзор изузме из овлашћења Народне банке и да се формира посебно тело чија ће искључива надлежност бити контрола тржишта осигурања и рада осигуравајућих друштава. Ово ће поготово бити значајно приликом приступања Србије ЕУ, када ће морати да изврши у потпуности имплементацију правила Директиве Солвентност II.

Имајући у виду напред речено о значају који надзор над радом осигуравајућег друштва има, а у светлу потребе да се домаће законодавство у процесу европских интеграција усклади са одредбама Директиве Солвентност II, могло би се размислити о доношењу посебног закона који би се бавио само овим питањем. Као узор могао би послужити немачки Закон о надзору над осигуравајућим друштвима (*Versicherungsaufsichtsgesetz*).

4. Кратак опис садржаја докторске дисертације

Докторска дисертација се састоји из општег и посебног дела, поред уводних и закључних разматрања.

У уводном делу рада је представљен предмет и циљ докторске дисертације. Потом су истакнуте основне хипотезе од којих се полази у истраживању и методе које су примењене приликом анализе проблема који спадају у опредељени предмет дисертације. На крају уводног дела је укратко изложена систематика даљег излагања.

Општи део подељен је на четири главе.

У првој глави под називом „Нови режим корпоративног управљања у

привредним друштвима“ анализирани су промене у корпоративном управљању привредним друштвима до којих је дошло услед великих корпоративних скандала који су се догодили у Сједињеним Америчким Државама и Европи. У првом делу утврђује се појам и значај које корпоративно управљање има за успешно функционисање привредних друштава и у основним цртама се разрађује унутрашње и спољно корпоративно управљање компанијом. У другом делу анализирају се највећи корпоративни скандала који су довели до промена у режиму корпоративног управљања, док су у трећем делу обрађени фактори који су довели до промена режима корпоративног управљања, регулаторни одговор на новонастало стање, али и анализа одредаба српског Закона о привредним друштвима и Кодекса корпоративног управљања.

Друга глава општег дела бави се променама корпоративног управљања у финансијском сектору. Наиме, неспорно је да постоје посебне особености финансијског сектора, као и посебни ризици са којима се ова друштва сусрећу, што је обрађено у прва два дела ова главе. У трећем делу фокус је на утицају финансијске кризе на промене корпоративног управљања у финансијском сектору, уз анализу највећих корпоративних скандала, пре свега пропасти АIG, једне од водећих осигуравајућих кућа на свету, али и регулаторни одговор на кризу финансијског тржишта.

Трећа глава под називом “Солвентност II” пре свега тежи да покаже како је дошло до доношења нове директиве у овој области, тј. које су то Директиве које су јој претходиле, и који су били недостаци тих режима који су условили доношење Директиве Солвентност II. Затим се у кратким цртама обрађују нова решења и циљеви новог режима, као и три стуба Директиве Солвентност II, са најдетаљнијом анализом другог стуба, с обзиром да се тема докторске дисертације односи на питања регулисана управо овим стубом.

Четврта и последња глава општег дела анализира питање корпоративног управљања у осигуравајућим друштвима у Србији. Први део се бави стањем сектора осигурања у Србији, док други анализира секторске прописе који регулишу ово питање уз поређење Закона о осигурању из 2004. године, са новим законом из 2014. године. У трећем делу обрађују се одредбе Закона о привредним друштвима узимајући у обзир да се он примењује као *lex generalis* за питања која нису регулисана одредбама Закона о осигурању. На крају, четврти део ове главе се бави утицајем који доношење Директиве Солвентност II има на сектор осигурања у Републици Србији.

Посебни део је подељен на девет глава.

У првој глави *compliance* функција се анализира у традиционалном значењу тј. обрађује се начело законитости пословања. Пре свега се ово начело посматра као израз пословне етике привредног друштва, а затим се фокус пребацује на његово регулисање одредбама Закона о привредним друштвима, који се примењује као *lex generalis* на осигуравајућа друштва. У трећем делу ове главе дисертација утврђује значај законитости пословања у финансијском сектору.

Друга глава обрађује питање функције праћења усклађености у режиму успостављеном Директивом Солвентност II. Најпре се анализирају кључне функције које су као такве одређене Директивом и дефинише се функција праћења усклађености. У другом делу под називом „Функција праћења усклађености као самостална функција система управљања“ анализира се организација, основна обележја, разлози издвајања ове функције из система интерне контроле, као и њени задаци. На крају ове главе налази се однос функције праћења усклађености у традиционалном значењу и режиму успостављеном Директивом.

Трећа глава посебног дела анализира питање правне природе и значаја функције праћења усклађености. У овом делу дисертације циљ је био да се дође до коначног одређења њене правне природе. Такође, у овом делу питање значаја ове функције доводи се у везу са њеном правном природом, али и њен однос са правним одељењем осигуравајућег друштва. Наиме, иако Директива ово питање занемарује, оно је од изузетног значаја с обзиром да су оба задужена за поштовање принципа законитости и усклађивање са правним захтевима који се постављају пред осигуравајућа друштва, иако су обавезе правног одељења знатно шире.

Четврта глава под називом „Одговорност у случају непоштовања функције усклађености пословања и осигурање од одговорности“ бави се пре свега обавезама лица задуженог за усклађеност пословања. Затим се утврђује његова одговорности у случају непоштовања тих обавеза, али и режими ослобођења од одговорности, уз посебан осврт на осигурање од одговорности и значај који та врста осигурања може имати за корпоративно управљање осигуравајућим друштвом.

Пета глава посебног дела бави се функцијом праћења усклађености у српском праву осигурања. Фокус је пре свега на регулисању ове функције, а затим и на значају који има за унапређење корпоративног управљања осигуравајућих друштава у Србији. У трећем делу ове главе анализира се ниво усклађености тренутних одредаба са режимом Солвентност II уз предлоге за унапређење али и олакшање имплементације одредаба Директиве. Овом главом завршава се анализа функције праћења усклађености. Циљ је унапређење осигуравајућег сектора у Републици Србији и припреме за његов улазак на европско тржиште са осигуравајућим друштвима у којима постоји добра организација и систем корпоративног управљања и који уживају поверење корисника услуга осигурања.

Шеста глава носи назив „Надзор као елемент корпоративног управљања у привредним друштвима“. У овој глави се даје уводно разматрање надзора над радом привредних друштава. Анализира се пре свега развој овог института, а затим се у основним тезама обрађује питање како унутрашњег тако и спољног надзора.

Глава седам бави се питањем надзора над радом осигуравајућих друштава. Прво је било потребно обрадити посебне ризике који постоје у овим друштвима, као и механизме за превазилажење тих ризика. Након тога фокус је на „новом“ режиму надзора који је успостављен доношењем Директиве Солвентност II. У оквиру овог дела анализира се хармонизација надзора у праву осигурања са посебним акцентом на поступак надзорног прегледа као најзначајнији поступак предвиђен Директивом

уз осврт на Смернице за поступак надзорног прегледа које је донела ЕИОРА. У оквиру овог дела обрађује се и надзорно извештавање које је предвиђено Директивом.

У оквиру осме главе истраживање се фокусира на надзор над радом осигуравајућих друштава у законодавству Републике Србије уз утврђивање усклађености са одредбама Директиве, а пажња је посвећена и фазној имплементацији предвиђеној од стране НБС. Такође један део ове главе односи се на надзорни орган тј. Народну банку Србије, али и предлоге за унапређење надзора над радом осигуравајућих друштава у Републици Србији.

На крају, у деветој глави се обрађује питање значаја надзора за заштиту корисника услуга осигурања, тј. потрошача. Наиме, пре свега је значајно објаснити зашто се корисник услуга осигурања сматра слабијом уговорном страном, а затим и значају који надзор има за заштиту интереса корисника, а узимајући у обзир да је то и један од главних циљева Директиве.

На самом крају дисертације налазе се закључци до којих се дошло у току истраживања са посебним освртом на постављене хипотезе.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Опредељење за тему докторске тезе је оправдано из неколико разлога.

Тема докторске дисертације има своју научну и практичну оправданост. Научна оправданост теме огледа се у чињеници да у правној литератури још увек нема (довољно) радова који су посвећени овој теми. Основно научно оправдање састоји се у потреби да се на један целовит и систематичан начин прикаже значај функције праћења усклађености и надзора над радом осигуравајућих друштава. Такав рад нам је неопходан из најмање неколико разлога. Прво, да се на основу докторске дисертације установи на ком степену развоја се ови правни институти тренутно налазе у праву осигурања Републике Србије. То је захтеван процес, који се не може успешно окончати без одговарајуће упоредноправне основе, која би послужила као узор. Друго - и повезано са првопоменутиим циљем - да се укаже на потенцијалне правце развоја института усклађености пословања. Треће, правна анализа овог питања захтева утврђивање његове правне природе, што се *per se* мора сматрати изузетним доприносом докторске дисертације. Најзад, на темељу претходно поменутог, могуће је диференцирање режима усклађености пословања у сектору осигурања у односу на исту функцију у банкарском сектору.

Са становишта наше правне доктрине, научно оправдање огледа се у томе што не постоји монографија која детаљно обрађује предмет истраживања докторске дисертације. Наиме, постоји значајан број радова који се односе на регулисање овог питања у банкарском сектору, али ниједан који се бави тим питањем у осигуравајућим друштвима, а с обзиром на то да растући значај ове функције до које је дошло

доношењем Директиве Солвентност II, а затим и Делегиране Уредбе Европске комисије 35/2015 о изменама Директиве којом се функција праћења усклађености одређује као самостална функција система управљања, постојање детаљне анализе овог питања се чини неопходним. С обзиром на велику сличност између законских прописа Републике Србије и Републике Хрватске, од велике помоћи може бити и литература на хрватском језику, као и анализа хрватског права, а посебно имајући у виду да је Република Хрватска већ чланица ЕУ. Посебном значају теме доприноси и чињеница да се имплементација одредби Директиве Солвентност II у домаћем законодавству узима као један од индикатора успешности процеса европских интеграција на терену Поглавља 9 – Финансијске услуге, што Европска Комисија цени у оквиру својих редовних годишњих извештаја. Имајући у виду да је Народна банка Србије предвидела фазну имплементацију ових одредби, анализа овог типа могла би додатно да допринесе квалитету имплементираних одредби у домаће законодавство. Дакле, научна оправданост рада остварена је анализом могућих решења која је потребно уградити у наше право ради хармонизације права са правом Европске уније.

Даље, узимајући у обзир тренутну затвореност домаћег тржишта према страним тржиштима потребно је ускладити прилике на домаћем тржишту са тенденцијама развоја у савременим правима. Другим речима, потребно је креирати измењени регулаторни оквир као одговор на измењене прилике пословања у финансијском сектору. На тај начин би се побољшао положај домаћих друштава за осигурање и подстакао развој конкуренције на домаћем тржишту, а затим и подизање конкурентских способности домаћих друштава за осигурање за укључивање на европско тржиште. Коначно, оправданост теме докторске дисертације налази се и у њеној несумњивој актуелности.

Практична оправданост докторске дисертације огледа се у непосредном и посредном доприносу за сектор осигурања. Непосредни допринос састоји се у предлагању конкретних модалитета праћења усклађености и надзора над друштвима за осигурање. Посредни допринос резултата докторске дисертације огледа се у побољшању степена заштите потрошача услуга осигурања. Наиме, успостављањем адекватног оквира за заштиту солвентности друштава за осигурање доприноси се и заштити потрошача услуга осигурања. Неспорно је да је један од циљева доношења Директиве Солвентност II заштита корисника услуга осигурања, и враћање поверења у финансијски сектор након велике економске кризе. Ако се у томе успе, то би допринело већем улагању у овај сектор привреде, што би опет имало двоструке позитивне ефекте. Прво, тиме се омогућује повећана акумулација средстава у друштвима за осигурање, која ће даље улагати као институционални инвеститори и тиме допринети расту економије. Друго, повећаће се свест грађана о потреби самосталног обезбеђивања економске и социјалне сигурности за ризике чије остваривање држава не може адекватно да санира.

Друштвена оправданост докторске дисертације огледа се у потреби да се пружи, пре свега теоријски, а у нешто ужем смислу и практични допринос разумевању питања усклађености пословања и надзора у осигурању. Синергијским деловањем практичног и теоријског доприноса могу се створити подстицајни услови за развој културе осигурања

у Републици Србији. Ово је свакако један од најбитнијих циљева права осигурања са израженом социјалном конотацијом.

Узевши у обзир све напред изнето, питање усклађености и контроле усклађености пословања у друштвима за осигурање заслужује да буде предмет свеобухватне и критичке научне обраде.

6. Закључак

На основу свега наведеног, Комисија је утврдила да је дисертација кандидаткиње **Иве С. Тошић**, под насловом „**Усклађеност и контрола усклађености пословања у акционарским друштвима за осигурање у српском праву и по концепту Солвентност II**“ урађена у складу са одобреном пријавом (уз одређена одступања у погледу структуре садржаја, која су првенствено последица новостечених знања током научно-истраживачког боравка на Макс Планк Институту у Хамбургу) и досеже високе универзитетске, нарочито теоријске јуристичке стандарде. Конкретно, предметни докторат представља самостални и оригинални научни рад из уже пословноправне научне области. Стога, са великим задовољством, констатујемо да су се стекли сви академски услови за њену јавну одбрану, те у том смислу и чинимо предлог Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Београду да је одобри и одреди комисију за одбрану.

У Београду, 8. децембар 2022. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Др Мирко Васиљевић, професор емеритус
Правног факултета Универзитета у Београду

Проф. др Владимир Чоловић, научни саветник
Института за упоредно право у Београду

Др Јелена Лепетић, ванредна професорка
Правног факултета Универзитета у Београду